

هوش مصنوعی، سرمیز گفت‌وگو

باشی، چطور تصمیم می‌گیری؟» گپ‌بات به هر پرسش پاسخی متنوع و کودک‌پسند می‌دهد. گروه‌ها پاسخ‌ها را تحلیل و با تجربه‌های خود مقایسه می‌کنند.

۴. نگارش خلاق

با پشتیبانی گپ‌بات (۱۰ دقیقه): هر گروه با الهام از گفت‌وگوهای قبلی، یک بند داستانی می‌نویسد. می‌توانند ابتدا از گپ‌بات بخواهند موقعیت برای فداکاری طراحی کند (مثلاً در مدرسه یا خانه)، سپس همان موقعیت را بازنویسی کنند. مثال درخواست به گپ‌بات: «موقعیتی را بساز که در آن کودکی در مدرسه فداکاری می‌کند.» دانش‌آموزان با کمک این موقعیت، نگارش را آغاز می‌کنند و معلم نکات نگارشی را در خلال فرایند یادآوری می‌کند.

در ادامه، دو سناریو از کلاس‌های درس را مرور می‌کنیم که در آن‌ها معلم با استفاده از گپ‌بات‌ها، آموزش پرسش‌محور را اجرا کرده است.

سناریوی یک

فارسی، پایه‌ی سوم

ابتدایی، درس «فداکاران»

هدف آموزشی

دانش‌آموز بتواند شخصیت‌های داستان را تحلیل و درباره‌ی مفهوم «فداکاری» گفت‌وگو کند.

مراحل تدریس

۱. مرور داستان با ایجاد

پرسشی انگیزشی (۵ دقیقه):

معلم بخشی از داستان «فداکاران» را می‌خواند یا از دانش‌آموزان می‌خواهد آن را بازگو کنند. سپس معلم از گپ‌بات می‌خواهد سؤال چالش‌برانگیزی را مطرح کند؛ «اگر تو جای ریزعلی بودی، چه می‌کردی؟» با این سؤال گفت‌وگوی کلاسی آغاز می‌شود.

۲. تعریف و تداعی مفهومی

با گپ‌بات (۱۰ دقیقه):

معلم از گپ‌بات می‌پرسد: «فداکاری یعنی چه؟ می‌توانی آن را برای دانش‌آموزان کلاس سوم توضیح دهی؟ داستان کوتاهی درباره‌ی کودکی فداکار بنویس.» پاسخ گپ‌بات با صدای بلند خوانده می‌شود. سپس معلم از دانش‌آموزان می‌پرسد: «یا کسی را می‌شناسید که فداکار باشد؟ چرا؟ چه شباهتی با داستان گپ‌بات دارد؟»

۳. گفت‌وگوی گروهی

با هدایت گپ‌بات (۱۰ دقیقه):

دانش‌آموزان در گروه‌های کوچک با کمک معلم و گپ‌بات پرسش‌هایی طرح می‌کنند؛ «چرا بعضی‌ها فداکاری می‌کنند؟ بچه‌ها هم می‌توانند فداکار باشند؟ اگر در موقعیت سختی

سیدعلی عبداللہی حسینی
کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی، مربی (کوچ) عملکرد

عذرا بیگم هژبری
دکترای برنامه‌ریزی آموزشی، مدرس دانشگاه و مدیر
مدرسه‌ی ابتدایی مهرگان بابل

در دنیای امروز، هوش مصنوعی فقط نوعی فناوری نوظهور نیست، بلکه ابزاری تحول‌آفرین در سبک‌های یاددهی و یادگیری است. یکی از روش‌های مؤثر در تدریس، رویکرد «پرسش‌محور» است؛ روشی که یادگیری را از دل پرسش آغاز می‌کند و موجب فعال‌شدن ذهن و تفکر دانش‌آموز می‌شود. حال اگر این شیوه با ابزارهایی مانند گپ‌بات‌ها ترکیب شود، حتی با ساده‌ترین امکانات مانند یک گوشی هوشمند یا رایانه، می‌توان محیط یادگیری را به فضایی پویا، خلاق و مشارکت‌محور تبدیل کرد.

چرا آموزش پرسش‌محور؟

روش پرسش‌محور به‌جای انتقال مستقیم محتوا، دانش‌آموز را درگیر کشف و تحلیل و حل مسئله می‌کند. این رویکرد، زمینه‌ساز پرورش تفکر انتقادی، تقویت حس کنجکاوی طبیعی، افزایش مشارکت کلاسی و مسئولیت‌پذیری یادگیرنده می‌شود.

در این میان، گپ‌بات‌ها می‌توانند نقش «همیار گفت‌وگو» را برای معلم و دانش‌آموز ایفا کنند. استفاده از گپ‌بات در کلاس ابتدایی می‌تواند کاربردهایی متنوع و ساده داشته باشد، برخی از این کاربردها عبارت‌اند از:

- طرح پرسش‌های آغازین و دریافت پاسخ‌های متنوع و خلاقانه؛
- کمک به طراحی سؤالات توسط خود دانش‌آموز؛
- تولید داستان و نمایش‌نامه برای مفاهیم درسی؛
- گفت‌وگو با گپ‌بات به زبان ساده، برای تمرین مهارت‌های خوانداری و نوشتاری.

۵. جمع‌بندی و پیوند با هدف‌های درسی (۵ دقیقه): معلم نکاتی از پاسخ‌های گپ‌بات و دانش‌آموزان را جمع‌بندی و با مفاهیم دستور زبان، واژگان درس و اصول نگارش ساده مرتبط می‌کند. همچنین از گپ‌بات خواسته می‌شود که پنج واژه مرتبط با «فداکاری» را معرفی کند تا دانش‌آموزان در نوشته‌های خود استفاده کنند.

سناریوی ۲

ریاضی، پایه پنجم ابتدایی، درس «عددهای اعشاری»

هدف آموزشی: دانش‌آموز بتواند عددهای اعشاری را در زندگی روزمره تشخیص دهد و مفهوم ارزش مکانی آن‌ها را درک کند.

۱. فعال‌سازی دانش پیشین با کمک گپ‌بات (۵ دقیقه):

معلم ابتدا از دانش‌آموزان می‌پرسد: «تا حالا جایی را دیده‌اید که عددی مثل ۳٫۵ یا ۲٫۷۵ نوشته شده باشد؟ مثلاً در خرید یا وزن مواد غذایی؟» سپس پرسش را با همان زبان ساده

از گپ‌بات نیز می‌پرسد: «در زندگی روزمره از عددهای اعشاری کجا استفاده می‌کنیم؟» پاسخ گپ‌بات با صدای بلند خوانده می‌شود و دانش‌آموزان مثال‌های مشابه از تجربه‌های خود مطرح می‌کنند.

۲. طراحی مسئله واقعی با کمک گپ‌بات (۱۰ دقیقه):

معلم یا هر گروه از گپ‌بات می‌خواهد مسئله‌ای ساده و واقعی طراحی کند. مثال درخواست از گپ‌بات: «مسئله‌ای طراحی کن که در آن ۲/۵ کیلو میوه با قیمت مشخصی خریداری شده باشد. باید قیمت هر کیلوگرم حساب شود.» گپ‌بات مثلاً می‌نویسد: «اگر ۲/۵ کیلو پرتقال ۳۷ هزار و پانصد تومان باشد، قیمت هر کیلو چقدر است؟» دانش‌آموزان به صورت گروهی آن را حل می‌کنند.

۳. طراحی مسئله توسط دانش‌آموزان با راهنمایی گپ‌بات (۱۰ دقیقه):

دانش‌آموزان به کمک گپ‌بات، خودشان مسئله

طراحی می‌کنند؛ مثلاً یکی از آن‌ها از گپ‌بات می‌پرسد: «چطور می‌توانم مسئله‌ای درباره‌ی وزن و قیمت طراحی کنم؟» گپ‌بات الگوها یا جمله‌هایی پیشنهاد می‌دهد. سپس هر دانش‌آموز با کمک آن، مسئله‌ای می‌سازد و با هم کلاسی‌ها به اشتراک می‌گذارد.

۴. تحلیل خطا با نقش فعال گپ‌بات (۵ دقیقه):

هر گروه پس از حل مسئله‌ی خود یا دیگران، می‌تواند پاسخ را با گپ‌بات بررسی کند و از آن بپرسد: «آیا در حل این مسئله خطایی وجود دارد؟ اگر بله، کجاست و چرا؟» گپ‌بات تحلیل عددی انجام می‌دهد و به دانش‌آموزان کمک می‌کند بفهمند چگونه می‌توانند خطاها را شناسایی کنند.

۵. کاربرد در زندگی واقعی با سناریوی گپ‌بات (۵ دقیقه):

معلم از گپ‌بات می‌خواهد موقعیتی واقعی طراحی کند که در آن اشتباهی اعشاری رخ داده باشد؛ مثلاً «مشتری خواسته ۵ کیلو پنیر بخرد، اما فروشنده ۵٫۰ محاسبه کرده است. این اشتباه چه پیامدی دارد؟» دانش‌آموزان با این سناریو وارد گفت‌وگو می‌شوند و درباره‌ی دقت در عددهای اعشاری بحث می‌کنند.

جمع‌بندی

رویکرد پرسش‌محور با کمک گپ‌بات کلاس درس را از حالت ایستا و سنتی خارج می‌کند و به فضایی برای گفت‌وگو، کشف و خلاقیت تبدیل می‌سازد. اجرای این روش نیاز به تجهیزات پیشرفته ندارد؛ حتی با ساده‌ترین ابزار دیجیتال نیز امکان‌پذیر است. معلمان می‌توانند با آمادگی قبلی، مجموعه‌ای از پرسش‌ها و پاسخ‌ها را از پیش با گپ‌بات آماده و در کلاس استفاده کنند. همچنین می‌توانند از دانش‌آموزان بخواهند در خانه و با همکاری والدین، گفت‌وگویی با گپ‌بات داشته باشند و نتیجه‌ی آن را به کلاس بیاورند. آنچه مهم است این است که معلم «کنترل آموزشی» خود را حفظ کند؛ یعنی بر محتوا و روند گفت‌وگو و بهره‌گیری از زبان ساده و درکش‌دنی برای دانش‌آموزان ابتدایی نظارت و مدیریت داشته باشد. یادمان باشد گپ‌بات جایگزین معلم نمی‌شود؛ بلکه ابزار توانمندساز اوست. **در کلاس پرسش‌محور، معلم فقط ناقل اطلاعات نیست؛ بلکه رهبر سفری برای یادگیری، جرقه‌زننده‌ی اندیشه و معمار تجربه‌های ماندگار است.**

عکاس: احمد رضا کریمی